

แนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Guidelines for Supervision of the Office of the Monk Development
for Morality Teaching of Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระดณัย ญาณธีโร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
PhraDanai YanaThiro
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, Email: Danai-1245@hotmail.com

*****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) ศึกษาวิธีการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 3) เสนอแนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากพระสอนศีลธรรม จำนวน 242 รูป ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 15 ท่าน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม ทั้ง 4 ด้าน ของพระสอนศีลธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านประสานสร้างมิตร ด้านร่วมคิดร่วมทำ ด้านเรียนรู้ไปด้วยกัน และด้านสร้างสรรค์ผลงานตามลำดับความสำคัญ

---

* ได้รับบทความ: 22 มกราคม 2567; แก้ไขบทความ: 17 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2567
Received: 22 January 2024; Revised: 17 June 2024; Accepted: 28 June 2024

2. ผลการศึกษาวิธีการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้ 1) ด้านประสานสร้างมิตร สร้างเครือข่ายประสานงานที่มั่นคงและยั่งยืน 2) ด้านร่วมคิดร่วมทำ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ 3) ด้านเรียนรู้ไปด้วยกัน มีการให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกในลักษณะกัลยาณมิตร 4) ด้านสร้างสรรค์ผลงาน นำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาบูรณาการให้เข้ากับผู้เรียนในแต่ละยุคสมัย

3. เสนอแนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้ วิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรการนิเทศที่ส่งเสริมการพัฒนาระบบการประสานงานระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศให้มีความทันสมัย รวดเร็วทั้งออนไลน์และออนไซต์ ทำให้สะดวกในการติดต่อสื่อสารแนะนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ เกิดแนวคิดใหม่ ๆ สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียนในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: แนวทาง; การนิเทศ; สำนักงานพระสอนศีลธรรม

Abstract

The objectives of this research are: 1) To study the conditions of supervision within the Office of Moral Teachings in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2) To study the supervision methods for supervision of the Office of Moral Teachings in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and 3) To propose guidelines for the supervision of the Office of Moral Teachings in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The researcher collected questionnaire data from 242 moral teaching monks and used statistics to analyze the data in order to find the mean values and standard deviation. The researcher analyzes the content from the interviews with 15 experts.

The results were found according to these details :

1. The condition in the supervision of the Office of Moral Teachings in Mahachulalongkornrajavidyalaya University in all four areas indicated that moral teaching monks had their overall opinions at a high level. These four areas were sorted according to their mean values and importance, which included coordination and alliance building, collaborative thinking and joint action, cooperative study, and creativity.

2. Results from the study of the supervision methods within the Office of Moral Teachings in Mahachulalongkornrajavidyalaya University consisted of the following methods : 1) Coordination and alliance building implied building a coordination network comprising integrity and sustainability; 2) Collaborative thinking and joint action implied organizing activities for exchanging knowledge to increase learning experience; 3) Cooperative study implied counseling and facilitation that were provided in a friendly manner; 4) Creativity implied bringing new innovations to be integrated according to the suitability of students of each generation.

3. The guideline proposal for the supervision of the Office of Moral Teaching in Mahachulalongkornrajavidyalaya University was conducted with these details: The researcher analyzed the structure of the supervision curriculum that promoted the development of a modern coordination system between supervisors and those receiving supervision to be contemporary, which was accelerated for the both of online and on-site. It made supervision convenient for communicating with transparency and efficiency, which created new concepts that could have designed a meaningful learning management process for students in current society.

Keywords: Guidelines; Supervision; The Office of Moral Teaching

บทนำ

ประเทศไทยประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมหลายสถาบันแต่สถาบันที่มีความใกล้ชิดกับคนในสังคมมากที่สุด และเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมก็คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา โดยเฉพาะสถาบันศาสนานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมไทยนั้น นับถือพระพุทธศาสนาถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชาติและยังแสดงถึงสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ เป็นที่มาของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และการขัดเกลาทางสังคม ถ้าพิจารณาองค์ประกอบของพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรม คำสั่งสอนมีพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่ธรรมให้แก่อุบาสกอุบาสิกาหรือประชาชน ดังนั้น การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นองค์กรทางศาสนาที่เป็นพื้นฐานของสังคมและพระภิกษุสงฆ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมแล้วจะเห็นได้ว่าไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (พระมหานุกุล ทัศนกุล, 2548 : 73)

การพัฒนาคุณธรรม ศีลธรรม ของคนในชาติเพื่อเป็นฐานไปสู่วิสัยทัศน์ชาติ คือ ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์ชาติที่ระบุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561 - 2580) ที่มีเป้าหมายให้คนในชาติทุกช่วงวัย เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพมีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งรากฐานแรกที่ต้องเริ่มต้นในการปลูกฝังบ่มเพาะ คือ เด็กและเยาวชน การนำหลักศาสนาเข้ามาเป็นฐานยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นเครื่องมือพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ เป็นแนวทางหนึ่งที่ภาคีรัฐตระหนักถึงความสำคัญในการนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่นับว่าเป็นต้นทุนสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน จึงได้เกิดโครงการสำนักพระสอนศีลธรรมที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้มีโอกาสในการบ่มเพาะจิตและปัญญากับเด็ก และเยาวชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้มอบให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาลาภาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน มีผลการวิจัยพบว่า สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาลาภาลงกรณราชวิทยาลัยมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับที่ดีสามารถส่งเสริมพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน (พระศรีธรรมภาณี, 2561 : 24) กล่าวได้ว่า สถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาและพระสงฆ์นั้นเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้กับนักเรียนในหลักไตรสิกขา ทั้งในฐานะผู้อบรมสั่งสอน ผู้จัดการเรียนรู้ในบริบทของพื้นที่ มีแหล่งเรียนรู้ใกล้โรงเรียนที่รับผิดชอบ จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน พร้อมทั้งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปได้อย่างดี ซึ่งจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนให้ดำเนินวิถีชีวิตที่ดีงามและอยู่บนทางสายกลาง

ทั้งนี้สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาลาภาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ตระหนักว่าการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมาเป็นการรวมศูนย์การบริหารงานอยู่สำนักงานส่วนกลาง ซึ่งพบว่า ทำให้เกิดช่องว่างในการบริหารกำกับติดตามพระสอนศีลธรรม ขาดการเชื่อมต่อประสานระหว่างครูพระสอนศีลธรรมกับสถานศึกษาที่เป็นระบบและมีมาตรฐาน การช่วยแก้ไข้ปัญหา เสริมสร้างพลังใจจากกัลยาณมิตรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการจัดการเรียนรู้ที่สามารถเป็นพี่เลี้ยงถ่ายทอดและช่วยเหลือเกื้อกูลได้อย่างใกล้ชิด กล่าวได้ว่า การจะบรรลุวิสัยทัศน์และตอบโจทย์ยุทธศาสตร์สำนักงานพระสอนศีลธรรมตามแผนแม่บท (พ.ศ.2563-2569) คือ การพัฒนาโครงสร้างการพัฒนาบุคลากร กล่าวคือพระสอนศีลธรรมแกนนำที่จะเป็นผู้ออกนิเทศ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงกัลยาณมิตรติดตามกำกับการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมได้รับการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น (พระศรีธรรมภาณี, 2564 : 4)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา แนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานพระสอน

ศีลธรรมได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทำให้พระสอนศีลธรรมได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาวิธีการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อเสนอแนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากร ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 624 รูป
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สอน สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 242 รูป ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) ที่ระดับความค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามพื้นที่จัดการศึกษา
  - 1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม ผู้อำนวยการส่วนสนับสนุนวิชาการ วิทยาเขตขอนแก่น อาจารย์ประจำหลักสูตรคณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี และพระสอนศีลธรรมที่มีความรู้ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 รูป/คน
2. เครื่องที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้
ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย อายุ พรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม/บาลี/สามัญ ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์สอน มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดให้
ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม ซึ่งมี 4 ด้าน

2.2 คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยพบว่ามีค่าเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

3.1 นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากส่วนงานภาควิชาบริหาร การศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสำนักงานพระสอน ศีลธรรม เพื่อให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามออนไลน์ และประสานงานทางกลุ่มไลน์ในการติดตาม เก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามโดยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 242 คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดนำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณ หาค่าสถิติ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการศึกษาวិธีการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า วิธีการนิเทศทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านประสานสร้างมิตร ควรวิเคราะห์ หลักการและวิธีการพัฒนากระบวนการด้านประสานสร้างมิตรนำมาใช้ในการบริหารการจัดการเรียนรู้ นำกระบวนการนิเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาให้พระสอนศีลธรรม ได้มีความรู้ที่เหมาะสม 2. ด้านร่วมคิดร่วมทำ ควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะพระสอน ศีลธรรม 3. ด้านเรียนรู้ไปด้วยกัน ควรมีการให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกในลักษณะกัลยาณมิตร ผ่านทางออนไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอน 4. ด้านสร้างสรรค์ผลงาน พระสอนศีลธรรมควรนำ นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทางयरอบตัวมาผลิตสื่อการสอน เพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาหรือการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน

3. เสนอแนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปผลสังเคราะห์ พบว่า กระบวนการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม ที่จะนำไปใช้ บริหารจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย 1. ด้านประสานสร้างมิตร การสร้างความพอใจ การตัดสินใจมากขึ้น

ในการทำงานให้เกิดขึ้นในตัวของผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ 2. ด้านร่วมคิดร่วมทำ ขยันหมั่นเพียรในแสวงหาความรู้มาปฏิบัติตามแผนการสอนของตน 3. ด้านเรียนรู้ไปด้วยกัน การคิดค้นหาทางแก้ไขปัญหาด้วยกัน มีจิตใจที่ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค 4. ด้านสร้างสรรค์ผลงาน ถอดบทเรียน เพื่อนำมาประเมินผล โดยรู้จักใช้ปัญญา ความคิดพิจารณาอย่างรอบด้าน ทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญแนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านประสานสร้างมิตร ด้านร่วมคิดร่วมทำ ด้านเรียนรู้ไปด้วยกัน และด้านสร้างสรรค์ผลงาน ตามลำดับ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านประสานสร้างมิตร พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวม และรายชื่อทุกข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสอนศีลธรรมตระหนักถึงความสำคัญการในพัฒนาตนเองและงาน เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทำให้อยากมีแรงจูงใจในการสร้างความรู้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนของตนเองได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรีธรรมภาณี และคณะวิจัย (2564) ได้วิจัยเรื่อง อนาคตภาพพระสอนศีลธรรมเพื่อยกระดับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสังคมชีวิตวิถีใหม่ พบว่าการยกระดับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสังคมชีวิตวิถีใหม่ พระสอนศีลธรรมควรมีการปรับตัวให้ทันยุคกับบริบทของผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ด้านร่วมคิดร่วมทำ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวม อยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การร่วมคิดร่วมทำจะเป็นตัวช่วยสำคัญให้พระสอนศีลธรรมในการหาแนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ดียิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ผ่านการออกแบบร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชินวุฒิ อภิชาโต (แก้วมาลา) (2564) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านเรียนรู้ไปด้วยกัน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงาน พระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ พระสอนศีลธรรมจะสามารถนำหลักธรรมมาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ต้องอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ มองเห็น จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองและปรับปรุงการสอนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสายสิทธิ์ สารโท (2561) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักพุทธสุต 5 ของพระสอนศีลธรรม ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็น การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาร้อยเอ็ด โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก

4. ด้านสร้างสรรค์ผลงาน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงาน พระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ พระสอนศีลธรรมมีการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะการสอน ทำให้มีทักษะออกแบบแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ทันยุคสมัยอยู่เสมอ และสามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างเป็นระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุทัยปริยัติโกศล (2561) ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด ภาคกลาง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขา มี 3 รูปแบบในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาวิธีการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ด้านประสานสร้างมิตร : ผู้นิเทศควรสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนให้กับพระสอนศีลธรรม มากขึ้น เพื่อสร้างเครือข่ายการศึกษาพัฒนาการสอนที่เป็นระบบแบบแผนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระครูปลัดเมธาลักษณ์ จิตโสภณ (2561) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักพุทธวิธีสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. ด้านร่วมคิดร่วมทำ : พระสอนศีลธรรมมีความเพียรพยายามในการแสวงหาความรู้ต้องการ ได้รับการฝึกทักษะการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อสร้างบทบาทการเป็นผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ที่เข้าถึง ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกิตติญาณวิสิฐ (2561) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ ต่อการพัฒนางานด้านการศึกษา ผลวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนา งานด้านการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านเรียนรู้ไปด้วยกัน : ผู้ที่นิเทศต้องมีทักษะการถ่ายทอดความรู้ โดยการเป็นที่ปรึกษา และจัดจ้อกับกระบวนการสอนของพระสอนศีลธรรมได้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิติพร วิชชากร (2561) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา การวัดประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด และที่เหลือทั้งหมดอยู่ในระดับมาก

4. ด้านสร้างสรรค์ผลงาน : พระสอนศีลธรรมมีความต้องการประเมินผลงานของตนอยู่เสมอ เพื่อที่จะพัฒนาสมรรถนะด้านการผลิตสื่อที่ทันสมัยทำให้จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเลิศ สีสเตโช (2564) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนยุคดิจิทัลของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. เสนอแนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ด้านประสานสร้างมิตร พระสอนศีลธรรมควรมีการออกแบบกระบวนการนิเทศด้านประสานสร้างมิตร เพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ตรงตามระบบแบบแผนที่วางเอาไว้ ทำให้พระสอนศีลธรรมได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ทำให้พระสอนศีลธรรมมีรู้เป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ศรีพี พันพา (2558) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร พบว่า ความคิดเห็นของครูพระที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ด้านร่วมคิดร่วมทำ ผู้บริหารควรมีการจัดฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะสำหรับพระสอนศีลธรรมตลอดทั้งปีงบประมาณ เพื่อปลูกฝังนวัตกรรมใหม่ ๆ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้พระสอนศีลธรรมมีแนวคิดที่จะพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ร่วมกันได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสารัตน์ จิตบุญโญ (2563) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (2560 - 2579) ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูสอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการประเมินผลและด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวม ในระดับมากทุกด้าน

3. ด้านเรียนรู้ไปด้วยกัน ผู้บริหารโครงการควรมีการจัดการนิเทศติดตามการจัดการเรียนเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อบรรวบรวมข้อมูลการจัดการเรียนรู้สำหรับพระสอนศีลธรรม ทำให้สามารถวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนผ่านกระบวนการนิเทศได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้พระสอนมีแนวทางการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมในสถานศึกษาอย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอนุสรณ์ อนุสรโร (2561) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยธรรม ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านสร้างสรรค์ผลงาน ผู้บริหารควรมีการสร้างคอร์สฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ตรงจุด ทำให้พระสอนศีลธรรมได้รับการพัฒนาสมรรถนะการออกแบบการเรียนรู้ในห้องเรียนของตนเอง สามารถเปลี่ยนมุมมองผู้เรียนไปในทางที่ดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชินวุฒิ อภิชาติ (แก้วมาลา) (2561) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรม ที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน
2. ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมที่สำคัญในชีวิตประจำวัน เช่น อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เป็นเป็นหลักธรรมที่สำคัญในการดำรงชีวิตในสังคม
3. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากงานวิจัยเรื่อง แนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปลองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม

จากภาพที่ 1 แนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มีลักษณะที่สำคัญในการนำมาใช้บริหารจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน ดังนี้

- 1) ด้านประสานสร้างมิตร สร้างเครือข่ายกระบวนการที่ชัดเจนเป็นระบบในการบริหารจัดการเรียนรู้ จนเกิดโครงสร้างที่มั่นคงและยั่งยืน ทำให้การติดต่อประสานงานภายในและนอกองค์กรเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
- 2) ด้านร่วมคิดร่วมทำ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยให้พระสอนศีลธรรมร่วมกันสังเคราะห์วิธีการจัดการเรียนในแต่ละพื้นที่ เพื่อหาความรู้ใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างถูกต้อง
- 3) ด้านเรียนรู้ไปด้วยกัน การสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่เพื่อนำมาใช้ในสถานศึกษาของตน โดยให้พระสอนศีลธรรมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ห้องเรียนแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกัน ส่งผลให้เกิดความคิดที่เป็นระบบ
- 4) ด้านสร้างสรรค์ผลงาน สร้างนวัตกรรมการสอนใหม่ ๆ จากประสบการณ์สอนของตนเพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไขให้ดีขึ้นจนสามารถออกแบบนวัตกรรมการสอนใหม่ ๆ ในแบบของตนเองที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียนในสถานศึกษา
- 5) จากผลการวิจัยทำให้ ทราบว่าแนวทางการนิเทศของสำนักงานพระสอนศีลธรรม ที่สำคัญที่สุดคือ ด้านประสานสร้างมิตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประสบการณ์นั้นสำคัญมากกว่าความรู้

ดังนั้น ผู้นิเทศต้องใช้ทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังผู้รับการนิเทศให้มีความเข้าใจถึงโครงสร้างการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม เกิดการประสานงานต่าง ๆ และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ ๆ ในการบริหารจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา หอมหวล). (2561). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนางานด้านการศึกษา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดเมธาลักษณ์ จิตโสภโณ. (2561). กระบวนการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักพุทธวิธีสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชินวุฒิ อภิชาโต (แก้วมालา). (2561). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุญเลิศ สีสเตโช (จันทร์ทลา). (2564). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนยุคดิจิทัลของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปิตีพร วิชชากร (ขันธนนท์). (2561). ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานุกัณฑ์ จันทราลักษณ์. (2548). ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาทางบริหารการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในจังหวัดมหาสารคาม. (รายงานวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระศรีธรรมภาณี และคณะ. (2564). การพลิกโฉมพระสอนศีลธรรม : การพัฒนาพระบริหารการนิเทศพระนิเทศและพระสอนศีลธรรมเพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสังคมไทย. (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีธรรมภาณี และคณะวิจัย. (2564). อนาคตภาพพระสอนศีลธรรมเพื่อยกระดับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสังคมชีวิตวิถีใหม่. (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสายสิทธิ์ สารโท (สิทธิโท). (2561). แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักพุทธ 5 ของ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสาร์ตน์ ฐิตปุณฺโณ (เลี้ยงศรี). (2563). แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแผน การศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (2560 - 2579) ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอนุสรณ์ อนุสรโร (พรหมโพธิ์). (2561). แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยธรรมของ โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์). (2561). รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์รพี พันพา. (2558). สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.